

NOTAT

14. juni 2019

Sag 2018-17921

Bilag 3.2. Udpegning af erhvervs- og teknologiområder til klyngeindsats (styrkepositioner)

1. Baggrund

Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse skal udpege erhvervs- og teknologiområder (10-12 styrkepositioner og et mindre antal spirende områder inden for nye teknologier og markeder). Det sker med henblik på indstilling til Uddannelses- og Forskningsministeriet (UFM) om hvilke områder, der fremover kan tildeles midler til aktiviteter i klynger og innovationsnetværk inden for. Der lægges i nærværende notat op til drøftelse af reviderede pejlemærker for udpegning af styrkepositioner, af konkrete bud på styrkepositioner og af disposition for strategiens sektorspecifikke kapitler.

Da udpegningen af erhvervs- og teknologiområder er rammesættende for, hvor der kan gives midler til klynger og innovationsnetværk i det nye erhvervsfremmesystem, er det ikke relevant at vurdere samtlige stærke erhvervsområder i Danmark, eftersom en klyngeindsats ikke er et egnet virkemiddel på alle områder. Det gælder fx turisme, som er et stærkt erhvervsområde, men hvor der allerede er etableret et særskilt turismefremmesystem og således ikke er behov for eller efterspørgsel efter en klyngeindsats.

Iht. lov om erhvervsfremme kan erhvervs- og teknologiområder til klynger og innovationsnetværk udvælges enten på baggrund af styrkepositioner eller spirende områder. Det betyder, at både styrkepositioner og spirende områder kan indstilles til UFM. Forskellen mellem de to er, at de kan udpeges på forskellige måder, og at UFM og bestyrelsen kan beslutte forskellig strategisk prioritering.

På finansloven er der afsat godt 85 mio. kr. årligt under UFM til klynger og innovationsnetværk inden for erhvervs- og teknologiområderne. Den samlede udmøntning afhænger af bestyrelsens egen prioritering af midler til klyngeindsatser. UFM's midler udmøntes i konkurrence, jf. lov om teknologi og innovation. Via denne ansøgningsproces vælges de konkrete klyngeorganisationer inden for de erhvervs- og teknologiområder, som bestyrelsen peger på. Det er således ikke bestyrelsens opgave at udpege de konkrete aktører. Der er dialog mellem sekretariatet og UFM om, hvordan udmøntningen af midler bedst koordineres.

På sit møde den 26. marts besluttede bestyrelsen at oprette en overgangspulje til klyngekonsolidering. Puljen skal understøtte, at konsolideringen kan ske via

ERHVERVSSTYRELSEN

Vejlsøvej 29
8600 Silkeborg

Tlf. 35 29 17 17
CVR-nr 10 15 08 17
E-post deb@erst.dk
www.erst.dk

ERHVERVS MINISTERIET

stærke, professionelle og efterspørgselsdrevne klynger. Ansøgninger under puljen er behandlet sideløbende med udarbejdelsen af nærværende notat. Sekretariatet har således koordineret oplægget til udpegning af erhvervs- og teknologiområder og udmøntningen af puljen.

2. Reviderede pejlemærker

Bestyrelsen besluttede på møde den 13. maj 2019, at der kunne arbejdes videre med fem foreløbige pejlemærker for udpegning af erhvervs- og teknologiområder: 1) *Solid økonomisk værdiskabelse*, 2) *globale makrotendenser og høj international konkurrenceevne*, 3) *stort potentiale for vækst og udvikling*, 4) *stærke forsknings- og videnmiljøer*, og 5) at der skal være *grundlag for en klyngeindsats*.

Bestyrelsen ønskede derudover en tilpasning af de foreløbige pejlemærker, der tager højde for ønsket om en databaseret tilgang med bl.a. fokus på produktivitet og evt. indtjeningsevne¹, og at der inddrages andre forhold og overvejelser i udpegning af erhvervs- og teknologiområder, bl.a. sammenhæng på tværs af landet.

Sekretariatet har i tråd med bestyrelsens udpegningsopgave vurderet, at det er et overordnet hensyn på tværs af pejlemærkerne, at der skal være grundlag for en klyngeindsats inden for de udpegede områder. Hermed henvises til, at udpegnin-gen bør informeres af andre overvejelser, der ikke fremgår af de gennemførte analyser. Det kan fx være, hvorvidt en klyngeindsats efterspørges, hvorvidt det er et egnet middel til at opnå øget innovation med virksomhedernes behov i centrum og i hvilket omfang, der kan bygges videre på eksisterende strukturer.

Fem reviderede pejlemærker foreslås:

- **Indtjeningsevne og værdiskabelse**, som omfatter det pågældende områdes bidrag til samfundsøkonomien. Der ses fx på værditilvækst, produktivitetsvækst og størrelsen af den afledte effekt på den samlede indenlandske efterspørgsel, når området vokser (multiplikator).
- **International konkurrencekraft**. Dette pejlemærke beskriver, hvor godt området står i en lille åben økonomi givet globale tendenser og udfordringer. Herunder ses fx på, hvordan området klarer sig i international kontekst og på områdets andel af den samlede eksport.
- **Vækst- og udviklingspotentiale**, som ser på erhvervs- og teknologiområdets udviklingstendenser og potentiale, fx andel vækstvirksomheder.
- **Forsknings- og innovationsmiljøer**, som indeholder styrken af Danmarks forsknings- og videngrundlag på erhvervsområdet. Her ses på, i hvor høj grad området trækker på viden relateret til danske forsknings- og teknologistyrker.
- **Andre fremtrædende forhold**, som ikke fremgår af datagrundlaget. Det kan være anden viden om erhvervs- og teknologiområderne, som

¹ Vedr. indtjeningsevne, se bilag 3.4.

kan påvirke den strategiske prioritering og landsdækkende indsats på området, herunder den geografiske fordeling af beskæftigede og eksisterende aktører relateret til de enkelte områder, så der indgår overvejelser om sammenhæng på tværs af landet. Herunder kan sammenhæng også handle om, hvilke beslægtede områder og teknologier, der foreslås prioriteret af erhvervshusene i deres bidrag til formulering af strategiens regionale kapitler.

3. Udpegning af erhvervs- og teknologiområder til klyngeindsats (styrkepositioner)

Bestyrelsen besluttede på sit seneste møde foreløbigt at prioritere seks fremtrædende og overordnede erhvervs- og teknologiområder. Det drejer sig om life science, fødevarer, det maritime område, energi og miljøteknologi, avanceret produktion, maskinfremstilling og robotter samt IT og digitale teknologier. Herudover blev det fremhævet, at turisme og byggeri, herunder bæredygtigt byggeri, anlæg og materialer, også træder frem i data- og videngrundlaget. I forlængelse heraf besluttede bestyrelsen, at der foruden de seks områder ønskes oplæg til yderligere potentielle erhvervs- og teknologiområder til brug for mødet den 26. juni 2019. Herudfra har sekretariatet udarbejdet følgende beslutningsgrundlag:

- 3.1. Oplæg til 10 erhvervs- og teknologiområder til klyngeindsats (styrkepositioner)
- 3.2. Væsentlige overvejelser
- 3.3. Opmærksomhedspunkter

3.1 Oplæg til 10 erhvervs- og teknologiområder til klyngeindsats (styrkepositioner)

Under hensyntagen til udpegnings funktion som bidrag til konsolidering af klynger og innovationsnetværk samt bestyrelsens pejlemærker er der identificeret 10 potentielle styrkepositioner på baggrund af data- og videngrundlaget. På disse 10 områder vurderes der at være relevant grundlag for en klyngeindsats. Områderne oplistes her i ikke-prioriteret rækkefølge:²

1. Life science og velfærdsteknologi (farma, medico, biotek og health tech)
2. Fødevarer og bioressourcer (land- og jordbrug, ingredienser, forædling, fremstilling)
3. Energiteknologi (vind, turbiner, fjernvarme, offshore)
4. Miljøteknologi (vand, pumper, rensning, genanvendelig plast)
5. Transport, logistik og maritime erhverv (havne, rederier, værfter, gods-transport)
6. Design, mode og møbler (produktdesign, tekstil, interiør, grafisk design, servicedesign)
7. Finans og fintech (bank, forsikring, pension, finansielle virksomheder)
8. Avanceret produktion (maskinfremstilling, industrirobotter)

² Tre projekter vedr. konsolidering af aktører relateret til hhv. fødevareområdet (men ikke bioressourcer), vandområdet under miljøteknologi samt digitale teknologier er indstillet til finansiering under klyngepuljen, jf. bilag 4.1.3.2

9. Digitale teknologier (softwareudvikling, IT-relaterede produkter og services, databehandling, informationstjenester, kunstig intelligens, big data, blockchain, internet of things, smart city)
10. Bæredygtigt byggeri (anlægsvirksomhed, byggematerialer, arkitektur)

For at balancere fokus, bredde og fleksibilitet i det videre arbejde lægges der op til at beskrive områderne med en vis spændvidde. De 10 kandidater skal ses i relation til bilag 3.3 om spirende områder, da bestyrelsens prioriteringer vedrørende styrkepositioner og spirende områder påvirker hinanden. Et erhvervs- og teknologiområde kan enten udpeges som styrkeposition eller som spirende område, men ikke som begge dele.

Til brug for drøftelse af erhvervs- og teknologiområder (styrkepositioner og spirende områder) er der udarbejdet en række baggrundsmaterialer med overblik over data- og videngrundlaget, jf. bilag 3.4.

3.2. Væsentlige overvejelser

En række overvejelser kan indgå i drøftelsen af de videre prioriteringer frem mod 10-12 styrkepositioner. Nogle af ovenstående styrkepositioner er ganske brede og kan, hvis bestyrelsen ønsker det, udpeges som to selvstændige områder. Andre erhvervsområder kan betragtes som hørerende under flere af de foreslåede styrkepositioner eller – alternativt – som selvstændige områder. Nedenfor angives de områder, hvor det vurderes relevant at overveje, om der enten er tale om to selvstændige styrkepositioner eller prioritering som et yderligere område.

- **Vedr. transport, logistik og maritime erhverv:** Det kan overvejes at opdele området i to styrkepositioner med én for maritime erhverv og én for transport og logistik. Dog bemærkes, at Transportens innovationsnetværk i dag er indlejret i den maritime klyngeorganisation MDC (Maritime Development Center), ligesom en væsentlig del af de maritime erhverv relateres til søtransport.

I dag findes bl.a. følgende aktører på området: Fyns Maritime Klynge, MARCOD (Maritimt Center for Optimering og Drift), MDC (Maritime Development Center), Smartlog og Transportens Innovationsnetværk.

Det bemærkes, at et projekt vedr. konsolidering af aktører på det maritime områder er indstillet til finansiering under klyngepuljen, jf. bilag 4.1.3.2. Projektet omfatter ikke logistik og transport i bred forstand.

- **Vedr. life science og velfærdsteknologi:** Det kan overvejes at opdele området i to styrkepositioner med én for life science og én for velfærdsteknologi. Herved kan de to sundhedsrelaterede erhvervsområder betragtes som to særskilte styrkepositioner i udpegningen.

I dag findes bl.a. følgende aktører på området: Medicon Valley Alliance, Innovationsnetværket Biopeople, MTIC (Medtech Innovation Consortium), Welfare Tech og Innovationsnetværket Danish Health Tech.

Det bemærkes, at et projekt vedrørende konsolidering af aktører relateret til både life science og velfærdsteknologi er indstillet til finansiering under klyngepuljen, jf. bilag 4.1.3.2.

- **Vedr. energiteknologi:** Det kan overvejes at opdele området i to styrkepositioner med én for energiproduktion og infrastruktur og én for energieffektivitet og -lagring. Herved kan de to energirelaterede erhvervsområder betragtes som to særskilte styrkepositioner i udpegningen.

I dag findes bl.a. følgende aktører på området: CLEAN (herunder innovationsnetværk for Smart Energy), Energy Innovation Cluster (herunder innovationsnetværk Energy Innovation Cluster), House of Energy og Gate21.

Det bemærkes, at to projekter fra aktører på energiområdet har søgt om midler i klyngepuljen, jf. bilag 4.1.3.2. Ingen af disse projekter er indstillet til finansiering efter sekretariatets vurdering af ansøgningerne.

- **Vedr. robot- og droneteknologi:** Området er indstillet som spirende område, jf. bilag 3.3, hvor det beskrives yderligere. Det kan alternativt overvejes at betragte det som en del af den foreslåede styrkeposition inden for avanceret produktion. På den måde kan man udpege en samlet bred styrkeposition for avanceret produktion, robotter og droner.

Det bemærkes, at et projekt fra aktører på robot- og droneområdet har søgt om midler i klyngepuljen, jf. bilag 4.1.3.2. Projektet er ikke indstillet til finansiering efter sekretariatets vurdering af ansøgningen.

- **Vedr. finans og fintech:** Området er indstillet som en samlet og bred styrkeposition, da den finansielle sektor er et betydeligt erhvervsområde³ med stor omsætning og høj beskæftigelse, og idet fintech overvejende anses som en delmængde af det finansielle område, som kan drive innovation og vækst i sektoren. Det kan dog også overvejes alene at fokusere på fintech-branchen, som isoleret set er markant mindre end den samlede finansielle sektor. Det bør i så fald betragtes som et særskilt spirende erhvervs- og teknologiområde, ikke en styrkeposition.

3.3. Opmærksomhedspunkter

- **Vedr. turisme:** Bestyrelsen fremhævede på møde den 13. maj 2019, at turisme er relativt snævert defineret i analysen fra IRIS. Det reducerer branchens betydning, størrelse og eksport betydeligt. Turisme anses for en styrkeposition og yder et signifikant bidrag til dansk økonomi. Det er et internationalt væksterhverv, der omsætter for over 128 mia. kr. i Danmark og derigennem er med til at skabe ca. 161.000 fuldtidsarbejdspladser på tværs af landet. De udenlandske turisternes forbrug svarer til 4,6 pct. af Danmarks samlede eksportindtægter. Da de særlige vilkår og forhold for turismevirksomheder imidlertid begrundes en målrettet

³ Finansiering og forsikring scorer relativt lavt i IRIS' analyse af erhvervsstyrker, da flere performanceindikatorer ikke er opgjort pga. utilstrækkelige og mangelfulde data.

erhvervsfremmeindsats via kommunale destinationsselskaber under strategisk koordination med Det Nationale Turismeforum, vurderes der ikke at være grundlag for og efterspørgsel efter en turismeklynge.

- **Vedr. kemisk industri:** Området præsterer generelt godt i IRIS' analyse af erhvervsstyrker, men i praksis er mange af de underliggende virksomheder imidlertid aktive inden for fødevarer- eller energisektoren. Området fremgår ikke af listen over foreslåede styrkepositioner, da der i dag ikke findes en særskilt klynge på området, og da sekretariatet på baggrund af de decentrale strategiworkshops og aktørundersøgelsen heller ikke er bekendt med, at denne indsats efterspørges.
- **Vedr. plastprodukter:** Området præsterer generelt godt i IRIS' analyse af erhvervsstyrker. Sekretariatet er dog ikke bekendt med, at der efterspørges en klyngeindsats på området, der til dels også kan favnes af en eventuel bredere styrkeposition vedrørende materialeteknologi. Desuden vurderes den foreslåede styrkeposition relateret til miljøteknologi at rumme dele af plastområdet, især vedrørende genanvendelse.
- **Vedr. elektronik og elektroniske produkter:** De to områder fremstår stærke målt på flere indikatorer i IRIS' analyse af erhvervsstyrker, men samhørigheden mellem virksomhederne vurderes i højere grad at være en konsekvens af den valgte analysemetode end at afspejle områder, hvor det vil være meningsfuldt at iværksætte en klyngeindsats. En del af elektronik og elektroniske produkter vil kunne omfattes af den foreslåede styrkeposition vedrørende avanceret produktion og øvrige teknologirelaterede styrkepositioner.
- **Vedr. rådgivning:** Også dette område vurderes i høj grad at være en analytisk konsekvens af den metodiske tilgang i IRIS' analyse af erhvervsstyrker. I realiteten er rådgivningsvirksomhed overvejende knyttet til mere afgrænsede sektorer eller brancher, fx arkitekter til byggeri og andre rådgivningsområder til anvendelse af IT. Endvidere har sekretariatet ikke registreret efterspørgsel efter en klyngeindsats på området.

4. Disposition for sektorspecifikke kapitler

Det fremgår af lov om erhvervsfremme, at bestyrelsens strategi bl.a. skal indeholde sektorspecifikke kapitler. Der lægges op til, at de valgte erhvervs- og teknologiområder (styrkepositioner og spirende områder) samt turisme udgør denne del af strategien. Konkret foreslås det, at de sektorspecifikke kapitler formuleres efter følgende disposition:

- Omfang: En side per erhvervs- og teknologiområde
- Overskrift: Navn på erhvervs- og teknologiområde
- Beskrivelse af styrkepositionens fokus og omfang samt angivelse af vigtige relaterede forsknings- og teknologiområder
- Begrundelse af styrkepositionen med udgangspunkt i pejlemærker

Endvidere vil sekretariatet tilstræbe at beskrive, hvilke underbrancher eller nye teknologier, der særligt har potentiale til at skabe vækst og udvikling inden for områder i de kommende år. Afhængigt af Det Nationale Turismeforums bidrag til strategien om turisme vil turismekapitlet kunne få en anderledes opbygning.

Det vurderes hensigtsmæssigt ikke på nuværende tidspunkt at formulere særskilte sektorindsatser for hvert område, hverken for en evt. klyngeindsats eller andre sektorspecifikke tiltag. For at bevare fleksibilitet og fastholde et overordnet fokus i strategien kan sådanne perspektiver eventuelt senere tages op i forbindelse med review af strategien, eller når der udarbejdes udmøntningsplaner. Endvidere lægges der op til, at den geografiske specialisering og koncentration af erhvervs- og teknologiområderne ikke fremhæves i de sektorspecifikke kapitler, da områderne udpeges på nationalt niveau og har betydning og rækkevidde af relevans for Danmark som helhed. Særlige stedbaserede forhold kan fremhæves i de regionale kapitler. Strategiens tværgående indsatsområder vil som udgangspunkt også gælde de udpegede områder.

5. Videre proces

På baggrund af bestyrelsens drøftelser på mødet den 26. juni 2019 vil sekretariatet formulere udkast til beskrivelse af erhvervs- og teknologiområder (styrkepositioner og spirende områder) i de sektorspecifikke kapitler som en del af det samlede strategiudkast, der skal drøftes på møde den 24. september 2019. I den forbindelse iagttages input fra det midlertidige underudvalg og den nationale strategikonference, der afholdes den 21. august 2019. Herefter kan kapitlerne justeres på baggrund af den offentlige høring af strategien i efteråret. Udpegningen er først endelig, når strategien er godkendt af bestyrelsen og aftalt med erhvervsministeren.